

Onderzoek sociale contacten en samenhang in de wijk Frankrijk

Inhoud

Inleiding	4		
Leeswijzer	4		
Hoofdstuk 1 Aanleiding en legitimatie	6		
1.1. Missie en werkwijze	6		
1.2. Respondenten en representativiteit van de onderzoeken	6		
Hoofdstuk 2 Het onderzoek in de wijk Frankrijk	8		
Inleiding	8		
2.1. Achtergrond informatie	8		
2.1.1. Ligging	8		
2.1.2. Voorzieningen in de wijk	8		
2.1.3. (Bewoners) organisaties in de wijk	8		
2.2. Methodiek en de opzet van onderzoek	9		
2.2.1. Methodes	9		
2.2.2. Verspreiding en verwerking	9		
2.2.3. Respondenten en representativiteit van het onderzoek	9		
2.2.4. De enquête	9		
2.3. Algemene vragen	9		
2.4. Contacten en inzet	9		
2.5. Leefomgeving	10		
2.6. Overlast en veiligheid	10		
2.7. Het onderzoek	11		
2.7.1. Algemene informatie	11		
2.7.1.1. Leeftijd	11		
2.7.1.2. Geslacht	11		
2.7.1.3. Samenstelling huishoudens	12		
2.7.1.4. Postcode	12		
2.7.2.1. Contacten en inzet	12		
2.7.2.2. Omgaan met elkaar	12		
2.7.2.3. Wat vindt u van de betrokkenheid van bewoners in uw buurt?	14		
2.7.2.4. Eigen inzet	14		
2.7.3.1. Kwaliteit van de leefomgeving	16		
2.7.3.2. Hoe beoordeelt u uw buurt in het algemeen?	16		
2.7.3.3. Wat vindt u van de kwaliteit van de woningen bij u in de buurt?	18		
2.7.3.4. Wat vindt u van de woonomgeving bij u in de buurt?	20		
2.7.3.5. Wat vindt u van de groenvoorziening in uw buurt?	22		
2.7.3.6. Wat vindt u van het aanbod en de kwaliteit van voorzieningen?	24		
2.7.3.7. Wat vindt u van de speelvoorzieningen?	24		
2.7.4.1. Veiligheid en overlast	26		
2.7.4.2. Hebt u overlast (van het gedrag) van anderen?	26		
2.7.4.3. Hebt u last van vervuiling?	28		
2.7.4.4. Hebt u last van verkeer?	30		
2.7.4.5. Heeft u last van criminaliteit?	32		
2.7.4.6. Hoe veilig voelt u zich?	34		
2.7.4.7. Vindt u dat Frankrijk in het afgelopen jaar achteruit of vooruit is gegaan?	36		
2.8. Conclusies en aanbevelingen	38		
2.8.1. Conclusies	38		
2.8.2. Advies en aanbeveling	38		
Nawoord			40
Bijlage Visie van Welzijn Op Maat op de wijkaanpak			42

Inleiding

Inleiding

Voor u ligt het verslag van het onderzoek naar onderlinge sociale contacten en inzet van bewoners ter bevordering van leefbaarheid in de wijk Frankrijk.

Het opbouwwerk van Welzijn Op Maat heeft dit onderzoek in 2010 uitgevoerd in drie wijken: Friese Gracht, Plan Frankrijk en Drielanden.

Al eerder hebben soortgelijke onderzoeken door het opbouwwerk van Welzijn Op Maat plaats gevonden in andere wijken van Harderwijk. In Stadsweiden gebeurde dit in het voorjaar van 2009 op basis van signalen uit de wijk en de inschatting van het opbouwwerk dat er behoefte zou kunnen zijn aan het verstevigen van de eigen sociale cohesie.

In Stadsdennen werd het onderzoek in september 2009 uitgevoerd in het kader van het Gelderse Stedelijk Ontwikkeling traject van de Provincie Gelderland (verder genoemd GSO III) en het ontwikkelen van de wijkaanpak als pilot.

Het gefaseerde onderzoek 'mensen maken de Straat' in Zeebuurt doorloopt dit na-jaar de implementatiefase. Ook deze wijk is een pilotgebied in de wijkaanpak, in het GSOIII programma.

De uitkomsten van de onderzoeken in Stadsdennen en Stadsweiden, en voor zover beschikbaar in Zeebuurt, tonen dat er onder de wijkbewoners werkelijk behoefte is om met ondersteuning van o.a. het opbouwwerk van Welzijn Op Maat en andere professionals zelf activiteiten te ondernemen ter verbetering van sociale cohesie in de wijken en buurten. Ook het feit dat er over het algemeen weinig bekend is over de behoeftes en beleving van de bewoners m.b.t. sociale samenhang was aanleiding om in de wijken Frankrijk, Friese Gracht en Drielanden een soortgelijk onderzoek uit te voeren.

Leeswijzer

Hoofdstuk 1 beschrijft in het kort de aanleiding en legitimatie voor de onderzoeken. Hoofdstuk 2 beschrijft het onderzoek in de wijk Frankrijk. De gebruikte methodiek wordt omschreven en conclusies en aanbevelingen worden genoemd.

Wij hopen dat u met interesse dit onderzoeksverslag zult lezen en wensen u veel leesplezier.

De opbouwwerkers van het werkveld samenlevingsopbouw Welzijn Op Maat.

Hoofdstuk 1

Aanleiding en legitimatie

1.1. Missie en werkwijze

De Stichting Welzijn Op Maat zet zich vanuit haar werkveld samenlevingsopbouw onder andere in door het uitvoeren van opbouwwerk. De missie en de werkwijze van het opbouwwerk kunnen als volgt geformuleerd worden:

“De opbouwwerkers van Welzijn Op Maat ondersteunen bewoners bij hun plannen en initiatieven om hun buurt of wijk mooier of prettiger te maken. Het is belangrijk om in een buurt te wonen waar je je prettig voelt. Dat heeft te maken met hoe mensen met elkaar omgaan, met de kwaliteit van de woningen en de leefomgeving, met een veilig gevoel, met verkeer, voorzieningen en het onderhoud van de openbare ruimte. Vaak weten bewoners uitstekend de weg om de problemen in de buurt aan te pakken. Zij zien kansen en hebben goede ideeën om de buurt fijner te maken. Soms kunnen zij daarbij hulp gebruiken. Een opbouwwerker van Welzijn Op Maat biedt dan onafhankelijke ondersteuning. Een opbouwwerker kent de wijk en de bewoners en is op de hoogte van de knelpunten waar bewoners in hun buurt mee geconfronteerd worden. Een opbouwwerker is onafhankelijk en onpartijdig en werkt samen met een uitgebreid netwerk van gemeente, welzijns- en zorg instellingen, woningbouw, politie, maatschappelijk werk, ouderenwerk, scholen en kerken/moskeeën in de wijk. De opbouwwerker stimuleert bewoners zich gezamenlijk in te zetten voor buurtbelangen: talenten en verborgen kwaliteiten van bewoners komen hierbij te voorschijn! De opbouwwerker richt zich op initiatieven in een straat, buurt of wijk die gedragen worden door meerdere bewoners. Bewoners kunnen gebruik maken van bovengenoemd netwerk.

Om het werk met resultaat en methodisch goed uit te kunnen voeren, is informatie nodig over de subjectieve beleving van de bewoners vanuit sociale samenhang, de knelpunten die zij ervaren en de bereidheid van de bewoners om zelf actief mee te werken aan het onderhouden en het verbeteren van de sociale en fysieke woonomgeving

Er is behoefte aan meer informatie over de betrokkenheid van bewoners, hun bele-

ving van de sociale samenhang en mogelijke knelpunten. Deze beleving, de signalen en de behoefte van wijkbewoners zijn leidend in het werk van opbouwwerkers. Een analyse van die beleving, signalen en behoefte vormt een basis voor het vervolgtraject en de geboden ondersteuning vanuit het opbouwwerk, maar ook voor de ontwikkeling van een integrale wijkaanpak. Het is belangrijk om te weten of de bewoners bereid zijn zich in te zetten voor de wijk en haar bewoners. Zonder bewonersparticipatie en een bottom up werkwijze is de wijkaanpak niet mogelijk.

In 2009 zijn er onderzoeken uitgevoerd in de wijken Stadsweiden en Stadsdennen. Uit de onderzoeken is gebleken dat er daadwerkelijk een behoefte is aan het versterken van sociale cohesie in de wijken en het vergroten van bewonersparticipatie. In 2010 heeft het opbouwwerk een soortgelijk onderzoek uitgevoerd onder bewoners van Drielanden, Frankrijk en Friese Gracht.

1.2. Respondenten en representativiteit van de onderzoeken

Niet alle bewoners van de wijk kunnen deelnemen aan een onderzoek. Het onderzoek richt zich niet specifiek op kinderen, of voor hen relevante problematiek.

Het onderzoek wordt gehouden onder de bewoners van 18 jaar en ouder. Per wijk zijn de aantallen bewoners boven 18 jaar verschillend en dat heeft invloed op de grote van de steekproef. Hoe meer mensen van 18 jaar en ouder in de wijk wonen, hoe meer enquêtes uitgedeeld moeten worden om de resultaten van het onderzoek representatief te maken. In het algemeen dient 15% deel te nemen aan het onderzoek om de resultaten op de hele wijk te kunnen betrekken.

Het onderzoek is van beschrijvende aard; dat wil zeggen dat er tijdens het onderzoek vooral gekeken wordt naar een nauwkeurige opsomming van gegevens en het als doel heeft een beeld te geven van de ervaringen en belevingen van de bewoners, en geen verklaring daarvan.

Voor het onderzoek geldt de volgende hoofdvraag:

Hoe ervaren de bewoners sociale samenhang in hun wijk en zijn ze bereid zich in de zetten voor hun sociale leefomgeving?

Alle kwantitatieve gegevens zijn met behulp van het Statistical Package for the Social Sciences (SPSS-systeem) verwerkt. Dit geeft de mogelijkheid de resultaten met elkaar te vergelijken per zowel specifieke groep bewoners als per verschillende wijken. Tevens gelden deze resultaten als een nulmeting, zodat de gegevens vergeleken kunnen worden met de gegevens uit vervolgonderzoeken.

Achtergrond informatie over inwoners van Harderwijk

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Inwoners	22.117	22.815	44.932
Jonger dan 20 jaar	5.837	5.556	11.393
20 - 65 Jaar	13.533	13.641	27.174
65 +	2.747	3.618	6.365
Niet westerse allochtonen	2.279	2.266	4.545

Aantal uitkeringsgerechtigden 2.980 (in 2008)

Aantal inwoners met een baan: 20.500

Gemiddeld inkomen per jaar per huishouden: € 28.500 (in 2009)

Verhouding eigen woning/ huur in % (in 2010)

Eigen woning: 61%

Huur woning: 39%

Samenstelling huishouden:

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Ongehuwd	10.481	9.441	19.922
Jonger dan 20 jaar	5.837	5.554	11.391
20 - 65 Jaar	4.557	3.705	8.262
65 +	87	182	269

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gehuwd / samenwonend	9.932	9.962	19.894
Jonger dan 20 jaar	0	2	2
20 - 65 Jaar	7.772	8.212	15.984
65 +	2.160	1.748	3.908

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Verweduwd	437	1.680	2.117
Jonger dan 20 jaar	0	0	0
20 - 65 Jaar	96	284	380
65 +	341	1.396	1.737

	Mannen	Vrouwen	Totaal
Gescheiden	1.267	1.732	2.999
Jonger dan 20 jaar	0	0	0
20 - 65 Jaar	1.108	1.440	2.548
65 +	159	292	451

Hoofdstuk 2

Het onderzoek in de wijk Frankrijk

Inleiding

In 2010 heeft Welzijn Op Maat onderzocht of het verkrijgen van meer sociale samenhang in de wijk Frankrijk mogelijk en gewenst is: meer samenhang op het gebied van sociale contacten, afstemming van diverse activiteiten en een betere samenwerking tussen bewoners(organisaties), gemeente en instellingen die actief zijn in de wijk.

Er is gestart met het bevragen van bewoners van de wijk Frankrijk. In het kader van bewonersparticipatie en het doorontwikkelen van de wijkaanpak in Harderwijk is het immers noodzaak om eerst te weten wat wijkbewoners zelf van hun wijk vinden. Ook is het belangrijk om te weten of zij bereid zijn zich in te zetten voor de wijk en haar bewoners. Zonder bewonersparticipatie en een bottom up werkwijze is de wijkaanpak niet mogelijk.

2.1. Achtergrond informatie

2.1.1. Ligging

De wijk Frankrijk ligt in het Noordoosten van Harderwijk en wordt begrensd door industrieterrein en weilanden in het noorden en oosten. Het spoor tussen Amersfoort en Zwolle is de zuidelijke grens. De N302 vormt een afscheiding in het westen. Het nieuwste gedeelte, Walstein, is gelegen aan de zuidoostelijke kant van de wijk. Het grootste deel van de wijk Frankrijk is gebouwd in de jaren tachtig.

De wijk telt totaal 4.150 inwoners (2010)

In vergelijking met andere delen van Harderwijk is het aantal allochtonen met een niet-westerse achtergrond laag: 5%. In andere gedeelten in Harderwijk is het gemiddelde 10%.

13% van de bevolking heeft een bijstandsuitkering (aantal uitkeringen per 1.000 inwoners, 2008).

77% van de bewoners heeft werk.

Het gemiddeld inkomen per inwoner bedraagt 12.600,- euro (2007), iets onder het gemiddelde stedelijke van 12.700 euro (2007).

Bron: Gemeente Op Maat (2008) CBS Harderwijk.

Toen de wijk Stadsweiden nog in aanbouw was, ontwikkelde het gemeentebestuur al plannen om aan de oostzijde van Harderwijk woningbouw mogelijk te maken.

Door massaal verzet duurde het tot 1984 voordat het bestemmingsplan van de wijk Frankrijk werd goedgekeurd en er woningen gebouwd konden worden.

2.1.2. Voorzieningen in de wijk

In de wijk zijn twee basisscholen (CBS De Bron en OBS het Talent), een kerk en een bescheiden buurtwinkelsteunpunt met een supermarkt, een apotheek en een snackbar gevestigd. Er is een busverbinding met de binnenstad.

Aan het Frankenspad is in 2008 een hoogwaardige speelvoorziening aangelegd in het groen.

UWOON en Omnia Wonen hebben een bescheiden woningbestand in de wijk. De meeste huurwoningen zijn in het bezit van Omnia Wonen; UWOON heeft hier een beperkt aantal huurwoningen. 72% van de woningen zijn koopwoningen, tegenover 28% huurwoningen.

2.1.3. (Bewoners-)organisaties in de wijk

Voor zover bekend, is er slechts een georganiseerde groep van de bewoners in de wijk actief, namelijk de UWOON- huurdersvereniging "Korte Kamp".

Naast de scholen en woningcorporaties zijn er geen andere professionele organisaties actief op het gebied van sociale samenhang. De wijkagent en de wijkbeheerder volgen de wijk.

Welzijn Op Maat is tot 2010 reactief bezig in de wijk in de vorm van opbouwwerk en jeugdinterventiewerk.

2.2. Methodiek en de opzet van onderzoek

2.2.1. Methodes

Voor het onderzoek in de wijk Frankrijk wordt gebruik gemaakt van zowel kwantitatieve als kwalitatieve methodes. De kwantitatieve methode wordt gebruikt om de statistische gegevens te verzamelen en te verwerken. De resultaten van het onderzoek moeten meetbaar en herhaalbaar zijn zodat die als nulmeting gebruikt kunnen worden. Hiervoor wordt een enquête gebruikt met gesloten vragen, waarop de respondent meerdere antwoordmogelijkheden krijgt. Deze werkwijze maakt het mogelijk de gegevens cijfermatig weer te geven. Op de meeste vragen kunnen respondenten een antwoord geven, gevarieerd van “1-zeer slecht”, tot “10-zeer goed”. De resultaten worden dan verwerkt in 3 groepen: onvoldoende - 1 t/m 4; matig- 5 t/m 7; voldoende – 8 t/m10.

De kwalitatieve methode is gebruikt om ervaringen te verzamelen. De enquête bevat dan een aantal open vragen, waarop bewoners hun eigen antwoord kunnen geven. Het onderzoek is van beschrijvende aard. Tijdens het onderzoek wordt vooral gekeken naar een nauwkeurige opsomming van gegevens. Het doel is een beeld te geven van de ervaringen en belevingen van de bewoners, en geen verklaring daarvan.

Voor het onderzoek geldt de volgende hoofdvraag:

Hoe ervaren de bewoners sociale samenhang in hun wijk en zijn ze bereid zich in de zetten voor hun sociale leefomgeving?

Deze hoofdvraag is ook gehanteerd in de andere bewonersonderzoeken.

2.2.2. Verspreiding en verwerking

Alle enquêtes in Frankrijk zijn door vrijwillige wijkbewoners zelf afgenomen. Deze werkwijze zorgt voor meer betrokkenheid bij de uitvoering van de onderzoeken. De persoonlijke benadering zorgt voor het hoge aantal geretourneerde enquêtes. Tijdens de instructiebijeenkomsten hebben alle vrijwilligers informatie gekregen over het onderzoek en het belang daarvan voor bewoners van de wijk. Ook ontving men

een uitleg van de verspreidingsmethode, namelijk: het voor zover mogelijk persoonlijk aanspreken van respondenten. Dat zorgt voor een betere respons dat leidt tot vergroten van representativiteit van de resultaten van het onderzoek.

2.2.3. Respondenten en representativiteit van het onderzoek

Het onderzoek wordt gehouden onder de bewoners van 18 jaar en ouder. Er zijn 176 enquêtes uitgezet, 137 daarvan zijn geretourneerd. Gebaseerd op het aantal teruggekomen enquêtes kan gezegd worden dat het resultaat van het onderzoek in de wijk Frankrijk representatief is en op de hele wijk betrokken kan worden.

2.2.4. De enquête

Zoals hierboven al werd vermeld, is er voor het onderzoek gekozen voor een enquête. De vragen zijn verdeeld in de volgende groepen.

2.3. Algemene vragen

Deze groep vragen, ook controlevariabelen genoemd, is nodig om een beeld te kunnen krijgen van de respondenten van het onderzoek. Daarnaast worden deze gebruikt om verbanden te kunnen leggen tussen controlevariabelen en andere resultaten van het onderzoek.

Naar de postcode wordt gevraagd om te controleren of de enquêtes evenwichtig over de wijk verdeeld zijn.

In de enquêtes worden vragen gesteld over de volgende kwesties:

- Leeftijd;
- Geslacht;
- Gezinsamenstelling;
- Postcode

2.4. Contacten en inzet

Deze vragen richten zich op het verkennen van bestaande sociale contacten tussen bewoners, op ervaringen van de bewoners m.b.t. sociale omgang onderling en op de betrokkenheid tot de eigen leefomgeving. De gegevens helpen de opbouwwerker de juiste inschatting te maken voor de eventuele vervolgacties en in het methodisch handelen bij de begeleiding van de bewoners. Daarnaast kunnen de bewoners

aangeven of zij zelf actief betrokken willen worden bij de verbetering van hun eigen leefomgeving.

Respondenten kunnen de volgende vragen beantwoorden:

- Kent u uw burenen?
- Waar bestaat het contact uit?
- Gaan de bewoners op een prettige manier met elkaar om?
- Wat vindt u van de betrokkenheid van bewoners?
- Vindt u het een goede zaak als bewoners met elkaar gaan proberen het wonen en leven in de wijk (nog verder) te verbeteren?
- Zou u hieraan mee willen werken?
- Wat zou uw rol hierin kunnen zijn? Waar bent u goed in?
- Kent u andere bewoners die ergens goed in zijn en waar anderen van kunnen profiteren?

2.5. Leefomgeving

Naast de sociale contacten in de buurt worden de respondenten bevraagd over de fysieke omgeving. Dit is een ander aspect van de leefbaarheid in de buurt.

- Hoe beoordeelt u uw wijk in het algemeen?
- Wat vindt u van de kwaliteit van de woningen?
- Wat vindt u van de (fysieke) woonomgeving?
- Wat vindt u van de groenvoorziening?
- Wat vindt u van de speelvoorzieningen?
- Zijn er voldoende speelvoorzieningen?
- Wat vindt u van het aanbod en kwaliteit van de voorzieningen?
- Welke voorzieningen mist u?

2.6. Overlast en veiligheid

- Hebt u overlast (van het gedrag) van anderen?
- Hebt u last van vervuiling?
- Hebt u last van criminaliteit?
- Hoe veilig voelt u zich?
- Hebt u last van verkeer?
- Vindt u dat de wijk in het afgelopen jaar achteruit of vooruit is gegaan?

Bij de verwerking van de gegevens in het verslag was het soms nodig om één of meerdere vragen samen te voegen. Dat verklaart waarom de beschrijving van de vragen in het verslag kan afwijken van daadwerkelijk gestelde vragen.

2.7. Het onderzoek

2.7.1. Algemene informatie

2.7.1.1 Leeftijd

Het onderzoek is gericht op de bewoners van 18 jaar en ouder.

Leeftijd	Frankrijk*		Onderzoek	
	Aantal	%	Aantal	%
15 - 24 Jaar	539	13	2	1,5
25 - 45 Jaar	830	20	47	34,3
45 - 65 Jaar	1245	30	55	40,1
65 +	498	12	32	23,4
Totaal				100%

Tabel 1: Leeftijd. * Bron CBS (2008)

Uit de tabel kunnen wij opmaken dat de groep in de leeftijd tussen 15 en 25 jaar zwaar is ondervertegenwoordigd in het onderzoek, terwijl de groep van 65 jaar en ouder met 23,4 % juist is oververtegenwoordigd.

2.7.1.2. Geslacht

Het merendeel van alle enquêtes (63%) is ingevuld door vrouwen. In vergelijking met statistische gegevens zijn de vrouwen in het onderzoek oververtegenwoordigd.

Geslacht	Frankrijk*		Onderzoek	
	Aantal	%	Aantal	%
Man	2085	50,2	49	36
Vrouw	2065	49,8	86	63
Niet beantwoord			2	1
Totaal	4150	100	137	100

Tabel 2. Geslacht * Bron: CBS (2008)

2.7.1.3. Samenstelling huishoudens

Het grootste deel van de bewoners (83%) die de enquête heeft ingevuld, maakt deel uit van een meerpersoons huishouden, met of zonder kinderen. 45% van de respondenten heeft een of meerdere kinderen, daarvan heeft bijna 20% kinderen boven de 12 jaar.

	Aantal	%
Niet beantwoord	0	0,5
Alleenstaand	20	14,6
Alleenstaand met kind(eren) onder 12 jaar	2	1,5
Alleenstaand met kind(eren) ouder dan 12 jaar	1	0,7
Samenwonend / gehuwd met partner	55	40
Samenwonend / gehuwd met partner en thuiswonend(e) kind(eren) onder 12 jaar	34	24,8
Samenwonend / gehuwd met partner en thuiswonend(e) kind(eren) ouder dan 12 jaar	25	18,2
Totaal	137	100,0

Tabel 1.4. Samenstelling huishoudens

2.7.1.4. Postcode

Deze vraag werd gesteld om te controleren of de enquêtes gelijkwaardig over de wijk zijn verdeeld.

2.7.2.1. Contacten en inzet

Hierbij worden bewoners bevraagd over de omgang met elkaar en de contacten die bewoners met elkaar hebben. Er wordt hierbij gevraagd of de bewoners zelf bereid zijn om zich in te zetten voor de buurt. Daarnaast wordt gevraagd of zij iemand kennen die zijn of haar talenten goed zou kunnen inzetten.

2.7.2.2. Omgaan met elkaar

De meerderheid van de bewoners (96%) kent zijn of haar burens en vindt dat de mensen in Frankrijk op een prettige manier met elkaar omgaan. Opvallend is dat meer dan 20% van de bewoners van 55 jaar en ouder vindt dat er juist een minder prettige omgang met elkaar is. Uit de opmerkingen die de bewoners maakten, lijkt dat juist binnen deze groep vaker wordt aangegeven minder contacten met de burens te hebben.

Uit de gegevens blijkt dat de gezinnen met kinderen in het algemeen vaker een “voldoende” geven aan de manier waarop mensen met elkaar omgaan dan de gezinnen zonder kinderen.

De meeste contacten (86%) bestaan uit elkaar groeten en een praatje maken bij het tegenkomen. Gevolgd door koffiebezoek en incidentele contacten i.v.m. hulp of zorg - beide 3%.

Leeftijd	Onbekend	1. Niet prettig	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Prettig	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
25 - 34 Jaar	1	0	0	0	0	1	0	10	7	0	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	0	0	2	4	11	7	4	0	28
45 - 54 Jaar	4	0	0	0	0	1	0	10	12	3	0	30
55 - 64 Jaar	2	0	0	0	0	5	0	7	8	3	0	25
65 +	7	0	0	0	0	4	3	3	8	4	3	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	14	0	0	0	0	13	7	42	43	15	3	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Niet prettig	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Prettig	Totaal
Alleenwonend	6	0	0	0	0	3	0	2	5	2	2	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	3	0	0	0	0	7	6	16	16	6	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	2	0	15	14	3	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	3	0	0	0	0	1	0	9	8	4	0	25
Totaal	14	0	0	0	0	13	7	42	43	15	3	137

Tabel 2.1. Omgaan bewoners

2.7.2.3. Wat vindt u van de betrokkenheid van bewoners bij uw buurt?

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat de meerderheid (63%) van de bewoners redelijk tevreden is over de betrokkenheid van de buurtbewoners. Bijna 19% van de respondenten geeft een voldoende aan de inzet van de bewoners. Gezinnen zonder kinderen geven vaker een voldoende aan de inzet van de bewoners in het belang van de buurt.

2.7.2.4. Eigen inzet.

De respondenten werden gevraagd of zij het een goede zaak vinden als bewoners samen het wonen en leven in Frankrijk (nog verder) verbeteren. Daarnaast werd er een vraag gesteld of ze zelf bereid zijn om daaraan mee te werken en welke rol men hierin wil spelen.

De meeste respondenten, 63%, vinden het zeker een goede zaak als de bewoners samen aan de sociale samenhang en verbetering van de leefomgeving willen werken. Bijzonder is dat 17,5% het geen goede ontwikkeling vindt.

Een kwart van de respondenten wil wel meewerken aan verbeteringen door een bijdrage te leveren (10,2%), of mee te werken aan de organisatie van diverse activiteiten (3,6%). De grote meerderheid (81%) vond het moeilijk om deze vraag te beantwoorden.

Op de vraag of de bewoners iemand anders kennen die zijn talenten of kwaliteiten voor de wijk in kan zetten, gaf 3% aan zo iemand te kennen. 14% gaf aan zulke mensen niet te kennen en de rest gaf geen antwoord op deze vraag.

Leeftijd	Onbekend	1. Niet betrokken	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer betrokken	Totaal
15 - 24 Jaar	1	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
25 - 34 Jaar	3	0	0	1	0	1	3	10	1	0	0	19
35 - 44 Jaar	4	0	0	0	0	5	7	8	3	1	0	28
45 - 54 Jaar	5	0	0	0	1	3	3	10	7	1	0	30
55 - 64 Jaar	1	1	0	0	0	2	10	8	2	1	0	25
65 +	6	1	0	0	0	2	8	5	7	1	2	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	20	2	0	1	1	13	31	43	20	4	2	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Niet betrokken	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer betrokken	Totaal
Alleenwonend	4	0	0	0	0	2	5	2	5	0	2	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	7	2	0	0	0	4	14	18	8	2	0	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	2	0	0	0	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	5	0	0	1	0	3	6	14	4	1	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	3	0	0	0	1	2	6	9	3	1	0	25
Totaal	20	2	0	1	1	13	31	43	20	4	0	137

Tabel 2.2. Betrokkenheid bewoners

2.7.3.1. Kwaliteit van de leefomgeving

De volgende vragen zijn gesteld om inzicht te krijgen in hoe de bewoners de directe leefomgeving ervaren. Als antwoord kunnen respondenten een cijfer tussen 1 (zeer onprettig) en 10 (zeer prettig geven).

2.7.3.2. Hoe beoordeelt u uw buurt in het algemeen?

Deze vraag werd gesteld om te peilen hoe de bewoners de buurt in het algemeen ervaren.

Uit onderstaande tabel kan opgemaakt worden dat de grote meerderheid (91%) de eigen buurt als prettig tot zeer prettig ervaart. Slechts 3,6% geeft aan hun eigen buurt als minder prettig te ervaren. Over het algemeen blijkt dat noch de leeftijd noch de gezinssamenstelling invloed heeft op de beoordeling.

Leeftijd	Onbekend	1. Zeer onprettig	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer prettig	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	2	0	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	0	1	0	0	0	4	14	0	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	0	0	0	1	4	17	5	1	28
45 - 54 Jaar	1	0	0	0	0	1	1	7	18	1	1	30
55 - 64 Jaar	0	0	0	0	0	1	0	3	15	6	0	25
65 +	0	0	1	0	1	0	1	7	15	4	3	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal	1	0	1	1	1	2	3	25	82	16	5	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Niet onprettig	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer prettig	Totaal
Alleenwonend	0	0	0	0	1	0	0	5	10	2	2	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	0	0	1	0	0	1	1	13	30	8	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	0	1	4	25	3	1	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	1	3	16	3	1	25
Totaal	1	0	1	1	1	2	3	25	82	16	5	137

Tabel 3.1. Buurt in het algemeen

2.7.3.3. Wat vindt u van de kwaliteit van de woningen bij u in de buurt?

Bij deze vraag gaat het om de aantrekkelijkheid en de staat van onderhoud van de woningen in de buurt. 28% van alle woningen in de wijk Frankrijk zijn huurwoningen. In het algemeen geven de bewoners een voldoende aan de kwaliteit en het onderhoud van de woningen. Slechts 2,2% geeft aan dat het onderhoud van mindere kwaliteit is.

Leeftijd	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	0	0	0	0	1	5	13	0	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	0	0	1	1	5	14	6	1	28
45 - 54 Jaar	1	0	0	0	0	1	1	10	12	4	1	30
55 - 64 Jaar	0	0	0	0	0	1	0	6	10	8	0	25
65 +	1	0	0	0	0	0	2	8	16	2	3	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	2	0	0	0	0	3	5	35	66	21	4	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
Alleenwonend	1	0	0	0	0	0	2	7	7	1	2	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	0	0	0	0	0	1	3	13	28	9	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	1	0	5	24	3	1	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	9	6	8	1	25
Totaal	2	0	0	0	0	3	5	35	66	21	5	137

Tabel 3.2. Kwaliteit van de woningen

2.7.3.4. Wat vindt u van de woonomgeving in uw buurt?

Hieronder valt het onderhoud van openbare ruimtes, rolstoeltoegankelijkheid, onderhoud van wegen, fiets- en voetgangerspaden, parkeergelegenheid.

Uit resultaten blijkt dat 30% de kwaliteit van de woonomgeving matig vindt. Van die 30% geeft een kleine 10% een onvoldoende. Vooral het onderhoud van de bestrating, het ontbreken van stoepen en het gebrek aan parkeerplaatsen worden veel genoemd. Ook de rolstoeltoegankelijkheid wordt als negatief ervaren.

60% van respondenten geeft een ruime voldoende aan de kwaliteit van de leefomgeving.

Leeftijd	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	0	0	1	1	4	8	5	0	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	0	1	1	4	7	12	3	0	28
45 - 54 Jaar	1	0	0	0	0	1	2	14	10	1	1	30
55 - 64 Jaar	0	0	0	1	2	0	2	10	8	2	0	25
65 +	0	0	0	0	1	2	5	7	10	3	3	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	1	0	0	1	5	6	16	47	46	9	4	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
Alleenwonend	0	0	0	0	1	2	4	5	5	1	2	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	0	0	0	1	2	1	8	18	21	3	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	2	2	4	11	13	2	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	1	1	12	6	3	1	25
Totaal	0	0	0	1	5	6	18	47	46	9	4	137

Tabel 3.3. Kwaliteit van leefomgeving

2.7.3.5. Wat vindt u van de groenvoorziening in uw buurt?

Bij deze vraag gaat het om de manier waarop men gebruik kan maken van het groen en de manier waarop het groen wordt bijgehouden.

Uit de onderstaande tabel blijkt dat het onderhoud door bijna een kwart van de bewoners als onvoldoende wordt ervaren. Er is een wens tot vaker snoeien en anders inrichten van het groen.

Er wordt veel hondenpoep buiten de hondenuitlaatplaats gesignaleerd.

Leeftijd	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
25 - 34 Jaar	1	0	0	1	0	2	4	8	3	0	0	19
35 - 44 Jaar	0	2	0	0	1	3	3	9	7	3	0	28
45 - 54 Jaar	2	0	0	2	2	3	6	8	5	2	0	30
55 - 64 Jaar	3	1	0	2	3	4	3	7	1	0	1	25
65 +	0	2	2	2	0	1	7	8	8	1	1	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Totaal	6	5	2	7	7	13	24	41	24	6	2	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
Alleenwonend	0	2	1	0	0	0	6	7	3	0	1	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	4	0	1	4	3	6	10	14	11	1	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	1	2	0	0	1	4	5	13	7	1	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	1	0	2	3	2	3	7	3	3	0	25
Totaal	6	5	2	7	7	13	24	41	24	6	2	137

Tabel 3.4. Kwaliteit van groenvoorziening

2.7.3.6. Wat vindt u van het aanbod en de kwaliteit van voorzieningen?

En wat mist u?

Over het algemeen zijn de bewoners tevreden met de kwaliteit van de aanwezige voorzieningen. Dat de winkel en de apotheek naast de school zijn gevestigd, wordt als een grote plus ervaren.

Aan de andere kant zijn de bewoners niet in alle gevallen enthousiast over de supermarkt en geven aan uit te wijken naar Stadsdennen. Het huidige aanbod van winkelveorzieningen voor een wijk als Frankrijk wordt dan ook als onvoldoende ervaren. Respondenten geven aan een huisarts te missen. Ook mist men 's avonds busvervoer, meer specifiek genoemd vanaf het wooncentrum Walstein. Vooral 65+ denkt dat er in het aanbod van voorzieningen nog het nodige valt te verbeteren. Dit in het eigen belang bij een afnemende mobiliteit en een behoefte aan het in stand houden van een zo groot mogelijke zelfredzaamheid.

Bijna 10% van de respondenten mist een buurthuis, eventueel in samenwerking met de kerk.

7% van de respondenten geeft aan dat er (meer) voorzieningen voor de jongeren moeten komen, zoals een jongerencafé, een hangplek en spel- en sport mogelijkheden, zoals een skatebaan en tafeltennistafel.

Verder zijn genoemd:

- pinautomaat
- kinderboerderij
- meer controle na 21.00 uur door de wijkagent, ook op het voetbalveld.

2.7.3.7. Wat vindt u van de speelvoorzieningen ?

Er is een verschil tussen de manier waarop de speelvoorzieningen worden bijgehouden, het gebruik ervan en de mogelijkheden voor kinderen om leuk en veilig te spelen.

Een groot deel van de respondenten (70%) geeft een voldoende voor de aanwezige

speelvoorzieningen en aan het onderhoudsniveau. Vooral de gezinnen met kleine kinderen zijn tevreden over de aanwezigheid van de speelplekken. Bijna alle speelplekken worden intensief gebruikt door de kinderen.

Niet alle speeltoestellen worden als veilig ervaren. Met name de glijbaan aan Broeklaan wordt als onveilig genoemd – kinderen vallen er vaak tussendoor.

Ook het onderhoud van de grasveldjes kan beter; er wordt veel geklaagd over hondenoep.

De 10% van de respondenten die een onvoldoende geven aan de speelvoorzieningen noemen vaak het feit dat de meeste speelvoorzieningen in de wijk op kleine kinderen zijn gericht. Oudere kinderen (6+) en jongeren hebben geen geschikte plekken om te kunnen spelen of elkaar te ontmoeten. Men vindt dat er voor tieners en jongeren weinig te beleven valt. Jongeren gebruiken de speelplekken als een hangplek en bezorgen door hun aanwezigheid, hun gedrag of het rijden op brommers voor de kinderen en omwonenden soms overlast.

Leeftijd	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	1	0	1	1	3	6	7	0	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	0	0	0	2	15	10	1	0	28
45 - 54 Jaar	1	0	0	1	0	0	4	9	12	3	0	30
55 - 64 Jaar	0	0	0	0	1	3	3	6	9	3	0	25
65 +	2	0	1	1	0	5	2	11	8	0	2	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	3	0	2	2	2	9	15	48	47	7	2	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Zeer slecht	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer goed	Totaal
Alleenwonend	0	0	1	0	1	5	1	5	5	1	1	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	2	0	0	1	1	3	5	22	18	2	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	1	5	13	15	0	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	1	0	0	4	7	9	4	0	25
Totaal	3	0	2	2	2	9	15	48	47	7	2	137

Tabel 3.5. Voorzieningen in de wijk

2.7.4.1. Veiligheid en overlast

In dit hoofdstuk wordt aan de bewoners gevraagd of ze overlast ervaren en of zij zich veilig voelen in de wijk. Naast de vragen waarop de bewoners een cijfer konden geven van 1- veel overlast tot 10- geen overlast, hebben de respondenten de mogelijkheid om opmerkingen te noteren.

2.7.4.2. Hebt u overlast (van het gedrag) van anderen?

Het gaat hier om geluidsoverlast of andere overlast van buurtbewoners en om overlast door rondhangende jongeren.

Driekwart van de respondenten ervaart weinig overlast. De overige respondenten geven aan overlast te ondervinden van hangjongeren bij het kunstgrasveld bij de school en van terugkerende jongeren na het uitgaan.

Ook geluidsoverlast werd genoemd, zowel van jongeren als van auto's.

Leeftijd	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
15 - 24 Jaar	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	0	0	1	2	2	2	4	4	4	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	2	1	2	1	3	10	5	4	28
45 - 54 Jaar	2	1	0	0	1	2	4	5	6	7	2	30
55 - 64 Jaar	1	0	0	0	1	0	2	8	7	5	1	25
65 +	2	0	0	0	0	1	2	4	7	7	9	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal	5	2	0	2	4	7	11	22	35	29	20	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
Alleenwonend	1	0	0	0	0	1	2	3	3	4	6	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	3	1	0	0	2	1	6	12	13	11	6	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	1	0	4	1	4	13	4	7	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	1	0	0	1	1	2	3	6	10	1	25
Totaal	5	2	0	2	4	7	11	22	35	29	20	137

Tabel 4.1. Overlast van gedrag van anderen

2.7.4.3. Hebt u last van vervuiling?

Hieronder valt zwerfvuil, stank, verkeerd geplaatst vuilnis, hondenpoep e.d.

De meerderheid van de respondenten (59%) geeft aan weinig overlast te ervaren. Wel vormt de hondenpoep rond de speelplekken en grasveldjes de grootste ergernis, gevolgd door zwerfvuil bij het voetbalveld en langs de doorgaande (fiets)routes. Daarnaast wordt stankoverlast door eendenhouders op het nabijgelegen industrieterrein meerdere malen genoemd, evenals overlast door katten.

Tweepersoonshuishoudens en bewoners in de categorie 45-64 geven relatief vaak aan hier overlast van te ondervinden. Bijna 1 op de 3 gezinnen met kinderen geeft aan last te hebben van vervuiling.

Leeftijd	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
15 - 24 Jaar	0	1	0	0	0	1	0	0	0	0	0	2
25 - 34 Jaar	0	1	0	1	0	4	0	2	7	1	3	19
35 - 44 Jaar	0	2	1	0	1	2	5	4	6	4	3	28
45 - 54 Jaar	1	1	0	0	2	6	2	8	5	3	2	30
55 - 64 Jaar	0	3	0	1	0	6	2	6	4	3	0	25
65 +	2	0	0	0	2	2	5	8	6	2	5	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1
Totaal	3	8	1	2	5	21	15	28	28	13	13	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
Alleenwonend	1	0	0	0	0	1	3	9	3	1	2	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	1	3	0	1	3	9	7	10	12	5	4	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	1	0	0	0	0	0	1	0	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	2	0	1	2	6	3	3	8	3	6	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	2	1	0	0	5	2	5	5	4	1	25
Totaal	3	8	1	2	5	21	15	28	28	13	13	137

Tabel 4.2. Vervuiling

2.7.4.4. Hebt u last van verkeer?

Denk hierbij aan verkeersdrukte, verkeerslawaaï, rijgedrag of verkeerd parkeren.

Bijna 44% van de ondervraagden ervaart weinig overlast van verkeer. 44% geeft aan enigszins last te hebben van verkeer en 12% ervaart de verkeersoverlast als ernstig. Met name de snelheid op de doorgaande wegen, verkeerd parkeren bij de scholen in de ochtend en overlast van de brommers/scooters worden genoemd. Ook wordt opgemerkt dat er te weinig parkeerplaatsen in de wijk aanwezig zijn.

Leeftijd	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	1	0	2	3	0	7	3	3	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	1	1	3	3	4	10	6	0	28
45 - 54 Jaar	0	0	0	0	4	6	5	7	4	3	1	30
55 - 64 Jaar	0	1	0	1	4	3	2	5	5	4	0	25
65 +	1	0	0	1	2	4	2	4	10	4	4	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal	1	1	1	3	13	19	12	27	34	21	5	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
Alleenwonend	1	0	0	0	2	3	0	5	4	2	3	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	0	1	0	3	5	8	7	7	17	6	1	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	0	0	1	1	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	2	4	2	9	10	6	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	1	0	4	4	3	4	2	7	1	25
Totaal	1	0	0	3	13	19	12	27	34	21	5	137

Tabel 4.3. Verkeersoverlast

2.7.4.5. Heeft u last van criminaliteit?

Hiermee wordt bedoeld vandalisme, inbraak, geweldpleging, diefstal en dergelijke.

Het overgrote deel van de respondenten (77%) heeft hier weinig last van. 10% geeft aan er wel ervaring mee te hebben. Met name met (auto)inbraken en vernielingen in de openbare ruimte (bushokje, speelvoorzieningen en het fietsenhok bij school).

Leeftijd	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
15 - 24 Jaar	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	0	0	0	1	1	1	7	5	4	19
35 - 44 Jaar	1	0	0	1	1	0	1	7	6	7	4	28
45 - 54 Jaar	3	0	1	0	0	1	2	10	7	3	3	30
55 - 64 Jaar	1	1	0	0	2	1	1	7	5	5	2	25
65 +	5	0	0	1	1	1	3	5	4	4	8	32
Onbekend	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1
Totaal	11	1	1	2	4	5	8	30	29	25	21	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Veel overlast	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Weinig overlast	Totaal
Alleenwonend	4	0	0	1	0	1	1	1	6	1	5	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	3	1	0	0	3	2	4	16	10	9	7	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	1	0	0	1	1	1	2	6	8	7	7	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	2	0	1	0	0	1	0	7	5	7	2	25
Totaal	11	1	0	2	4	5	8	30	29	25	21	137

Tabel 4.4. Criminaliteit in de buurt

2.7.4.6. Hoe veilig voelt u zich?

Denk hierbij aan eventuele donkere plekken, overhangend groen en een onprettige sfeer in het algemeen.

Het grootste deel van de respondenten (86%) voelt zich veilig in Frankrijk.

De meeste plekken waar de bewoners zich minder veilig voelen zijn de slecht verlichte achterpaden of fietspaden en de fietstunnel onder de N302.

Leeftijd	Onbekend	1. Zeer onveilig	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer veilig	Totaal
15 - 24 Jaar	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	2
25 - 34 Jaar	0	0	0	0	1	1	1	5	7	4	0	19
35 - 44 Jaar	0	0	0	0	0	3	0	6	10	7	2	28
45 - 54 Jaar	0	0	0	0	0	4	3	8	9	5	1	30
55 - 64 Jaar	2	0	0	0	1	1	1	5	10	4	1	25
65 +	1	0	0	0	0	0	2	4	17	5	3	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Totaal	3	0	0	0	3	9	7	29	54	25	7	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Zwaar onveilig	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Zeer veilig	Totaal
Alleenwonend	1	0	0	0	0	0	1	4	12	1	1	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	2	0	0	0	2	3	4	11	22	9	2	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	1	0	0	0	1	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	3	1	8	11	9	2	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	3	1	6	7	6	2	25
Totaal	3	0	0	0	3	9	7	29	54	25	7	137

Tabel 4.5. Het gevoel van veiligheid

2.7.4.7. Vindt u dat Frankrijk in het afgelopen jaar achteruit of vooruit is gegaan?

Maar liefst 17,5% van de respondenten vindt dat de wijk vooruit is gegaan, in tegenstelling tot een kleine 3,4% die vindt dat de wijk sterk achteruit is gegaan. Het grote deel van de respondenten (65%) ziet echter geen beweging in de ontwikkeling.

De volgende factoren worden als redenen van de achteruitgang genoemd: (overlast van) jongeren op het veld, het niveau van het groenonderhoud en de kwaliteit van de bestrating.

Leeftijd	Onbekend	1. Sterk achteruit	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Sterk vooruit	Totaal
15 - 24 Jaar	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	2
25 - 34 Jaar	6	0	0	0	0	2	4	4	2	1	0	19
35 - 44 Jaar	6	0	0	0	0	8	5	4	5	0	0	28
45 - 54 Jaar	1	0	0	0	2	3	6	15	3	0	0	30
55 - 64 Jaar	3	1	0	1	0	5	6	4	5	0	0	25
65 +	2	1	0	0	0	6	8	8	5	2	0	32
Onbekend	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Totaal	19	2	0	1	2	24	29	36	20	3	0	137

Samenstelling huishouden	Onbekend	1. Sterk achteruit	2	3	4	5	6	7	8	9	10. Sterk vooruit	Totaal
Alleenwonend	4	1	0	0	0	2	7	2	4	0	0	20
Tweepersoonshuishouden zonder (thuiswonende) kinderen	9	0	0	1	0	12	11	13	6	3	0	55
Eenoudergezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	0	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
Eenoudergezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	1
Gezin, thuiswonend kind onder de 12 jaar	6	0	0	0	1	6	7	7	7	0	0	34
Gezin, thuiswonend kind 12 jaar en ouder	0	1	0	0	1	3	4	12	3	0	1	25
Totaal	19	2	0	1	2	24	29	36	20	3	1	137

Tabel 4.6. Ontwikkeling van de buurt

2.8. Conclusies en aanbevelingen

2.8.1. Conclusies

Hoofdvraag van het onderzoek uitgevoerd in de wijk Frankrijk luidde:

“Hoe ervaren de bewoners sociale samenhang in hun wijk en zijn ze bereid zich in te zetten voor hun sociale leefomgeving”.

Frankrijk wordt meestal als een prettige wijk ervaren, maar wel met de nodige verbeterpunten. Opvallend is het hoge aantal bewoners dat zegt mee te willen werken aan de verbetering van de leefbaarheid van de wijk.

Uit de gesprekken gedurende het onderzoek en tijdens de bijeenkomst van bewoners en instellingen, blijkt bij een opvallend grote groep wijkbewoners een wil om samen te werken aan een mooie wijk waar het goed wonen en samenleven is. Door de beperkte schaal van het onderzoek is er mogelijk naast de geënquêteerden nog een grotere groep belangstellenden te vinden.

Frankrijk wordt door de bewoners ervaren als een fijne wijk om te wonen. Het is een aantrekkelijke woonwijk. Men is tevreden over het onderhoudsniveau van de woningen. In 2009 werd overlast ervaren op en rond het nieuwe kunstgrasveld aan het Frankenspad; in 2010 was deze overlast zo goed als verdwenen. De snelheid van auto's is voor de geënquêteerden een aandachtspunt. Ook worden er opmerkingen gemaakt over de toegankelijkheid, het ontbreken van stoepen en het onderhoud van de bestrating. Men heeft behoefte aan meer parkeerruimte. Kritisch is men over het groenonderhoud; vaker snoeien en beter inrichten worden als oplossingen aangedragen. Men is tevreden over de speelvoorzieningen voor jonge kinderen, die goed onderhouden zijn. Voor de wat oudere jeugd is er echter weinig te beleven. Op grasveldjes ondervindt men last van hondenpoep. Men ervaart het winkelaanbod als te beperkt. Ouderen zouden het prettig vinden als het voorzieningenniveau omhoog zou gaan. Van criminaliteit is bijna geen sprake; in een enkel geval wel van vandalisme of vernielingen. Men kent elkaar, groet en maakt een praatje. Op een huurdersvereniging na is er geen organisatie van bewoners.

De hoofdvraag van het onderzoek wordt met deze gegevens beantwoordt. In de wijk Frankrijk wordt sociale samenhang ervaren, bovendien is een groot aantal respondenten bereid zich in te zetten voor de sociale leefomgeving.

2.8.2. Advies en aanbeveling

In overleg met actieve bewoners en netwerkpartners bespreken hoe de aanpak van de verbeterpunten die uit de enquête naar voren zijn gekomen geformuleerd kan worden. Het advies van Stichting Welzijn Op Maat is de vorming van een overlegstructuur zoals een wijkplatform, om zo de onderlinge contacten en veranderingen en verbeteringen te borgen. Daarnaast is een professioneel netwerkoverleg een goed instrument om tot integraliteit en afstemming te komen tussen professionals. Om de ambities om te kunnen zetten in een uitvoeringstraject, is het raadzaam te kiezen voor thema's. Binnen die thema's worden bewoners geactiveerd en activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd. Dit activeren kan door het opbouwwerk gedaan worden. De onderzoeksresultaten kunnen worden verdeeld over de thema's. Afhankelijk van het thema kunnen professionals gevraagd worden om zich in meer of mindere mate met het onderwerp bezig te houden. In Frankrijk zouden werkgroepjes kunnen ontstaan rondom de thema's groen, speelvoorzieningen en verkeer. Het bevorderen van saamhorigheid op straat- en buurtniveau kan gebeuren door bewoners te stimuleren mee te doen aan landelijke en stedelijke initiatieven, zoals de nationale Burendag, NLDoet, de Schoonmaakdag en de Buitenspeeldag. Het opbouwwerk beschikt over een format. Door bewoners uit te nodigen zich in te zetten op straatniveau of voor gerichte acties, wordt de vraag die aan hen gesteld wordt duidelijk. Welzijn Op Maat kan zorgen voor halfjaarlijkse netwerkbijeenkomsten waar maatschappelijke instellingen, politie, corporaties en gemeente van gedachten wisselen over de kansen en knelpunten van de wijk Frankrijk.

De opbouwwerkers in Harderwijk hopen met dit onderzoek een bijdrage te leveren aan de doorontwikkeling van de wijkaanpak en het inzichtelijk maken van de wensen van bewoners.

Nawoord

Stichting Welzijn Op Maat heeft bij het uitvoeren van het onderzoek in Frankrijk, veel hulp gekregen van bewoners uit de wijk.

Namens Welzijn Op Maat wil ik iedereen heel hartelijk bedanken voor het meewerken aan deze onderzoeken, door mee te helpen bij de uitvoering of door het invullen van de enquête. Een aantal mensen wil ik bij name noemen.

Bewoners hebben enquêtes verspreid, waarna zij de ingevulde enquêtes na enkele dagen weer hebben opgehaald. Welzijn Op Maat wil alle bewoners heel hartelijk bedanken voor de tijd en inzet die zij hebben geïnvesteerd in het onderzoek en daarmee in hun wijk.

Ook onze vormgever Corné Ter Maten wordt hartelijk bedankt voor de mooie lay-out van dit onderzoeksrapport.

De onderzoeken hadden geen doorgang kunnen vinden zonder opbouwwerkers Theo Niehof en Carolien Jansson. Daarom een bijzonder woord van dank aan deze twee collega's. Met enthousiasme hebben zij het onderzoek vorm gegeven. Zij hebben bewoners gezocht om het onderzoek daadwerkelijk uit te kunnen voeren.

De resultaten van de enquêtes hebben zij vervolgens met hulp van Nico Houtzager en Tamara Kevelam verwerkt in dit onderzoeksrapport.

Hartelijk dank voor jullie enorme inzet.

Raquel Bryson

Directeur Welzijn Op Maat

Bijlage

Visie van Welzijn Op Maat op de wijkaanpak

Wijkaanpak

Het bovenbeschreven onderzoek en de onderzoeken die eerder in Harderwijk plaats hebben gevonden, vormen een onderlegger voor de integrale wijkgerichte aanpak. De gegevens zijn van groot belang voor het methodisch handelen van het opbouwwerk en voor de rol die het opbouwwerk heeft als de schakel tussen bewoners en professionals. Het resultaat is een wijkgerichte integrale werkwijze op basis van vraag en behoefte van de bewoners, met bewonersparticipatie als een vast gegeven.

Ook in de wijken Zeebuurt en Stadsdennen vinden op initiatief van de gemeente Harderwijk processen plaats die zich richten op het vergroten van bewonersparticipatie in de wijken: de Wijkaanpak. De wensen van wijkbewoners en instellingen staan hierin centraal. De wijkaanpak gaat uit van integraal werken: meer op elkaar afstemmen van activiteiten die in de wijk plaatsvinden en het stimuleren van een nog betere samenwerking tussen alle partijen die in de wijk actief zijn.

De initiatiefnemers in Stadsweiden volgen een soortgelijke werkwijze en ontwikkelen, ondersteund door het opbouwwerk van Welzijn Op Maat, een soortgelijk model passend bij de Harderwijker Wijkaanpak.

Al deze inzet leidt tot: versterken van de leefbaarheid, meer sociale samenhang, meer (sociale) veiligheid, betere voorzieningen passend bij de wensen uit de wijk en een aantrekkelijke woonomgeving.

Het wijkplan, de thema's en de activiteiten

De opbrengst van een leefbaarheidsonderzoek kan worden vertaald in een wijkplan. Ook in Stadsdennen en Stadsweiden is dit gebeurd. In Zeebuurt is in de zomer van 2010 een wijkplan tot stand gekomen.

De uitvoering van het wijkplan vindt plaats door de ambitie om te zetten in een uitvoeringstraject met thema's. Binnen die thema's, die belangrijk zijn voor de wijk, worden praktische activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd. Per activiteit is een trekker

aangewezen. Dit kan een professional zijn of een wijkbewoner. De uitvoering van de activiteiten gebeurt door de bewoners zelf, zonder hen geen activiteit! De activiteiten zijn altijd een uitvloeisel van de actuele wijkthema's. Zij volgen het wijkplan.

Jaarlijks worden wijkbewoners gevraagd om bij de thema's de juiste activiteiten te bepalen. Dit gebeurt op een grote wijkbijeenkomst. De trekkers van de activiteiten geven daar uitleg en enthousiasmeren de bewoners om de activiteit zelf uit te voeren in de eigen straat of buurt. Zo ontstaat een carrousel aan activiteiten.

Integrale werkwijze

Bewoners centraal én een goed professioneel netwerk; dat zijn de basisvoorwaarden voor het slagen van de aanpak. Professionele samenwerkingspartners vinden elkaar in de wijkaanpak. Zij committeren zich aan het wijkplan en voelen zich er mede verantwoordelijk voor. Het opbouwwerk zal deze verbondenheid stimuleren door met regelmaat professionele netwerkbijeenkomsten te organiseren, waarin men werkzaamheden afstemt en elkaar informeert over wijkaangelegenheden vanuit de eigen praktijk.

De professionele partners bevinden zich in een "warme ring" om de bewoners, die zich op basis van zoveel mogelijk eigen kracht inzetten voor de uitvoering van activiteiten. Zij zullen faciliteren en steunen, voor zover dat binnen hun taak en mogelijkheden valt. Belangrijkste partners in dat netwerk zijn de corporaties, de wijkagent, het opbouwwerk en de gemeente, aangevuld met maatschappelijke organisaties op wijkniveau.

Het wijkplatform

Een wijkplatform bestaat uit wijkbewoners. Het wijkplatform krijgt een eigen voorzitter en wordt professioneel ondersteund en geadviseerd door het opbouwwerk van Welzijn Op Maat. Een wijkplatform komt bijeen in een openbare vergadering. Het wijkplatform bepaalt haar eigen agenda waarin de volgende grondgedachten leidend zijn:

-Het wijkplatform is een belangrijke gesprekspartner voor gemeente en instellingen, ondersteunt hen bij visievorming en meningspeiling als een soort toetssteen. Het wijkplatform neemt geen besluiten, maar activeert de achterban van wijkbewoners bij het tot stand komen van besluiten.

-Het wijkplatform weet wat er in de wijk gebeurt, ervaringen met activiteiten en gebeurtenissen op buurt/straatniveau worden er gedeeld en op elkaar afgestemd, tips worden uitgewisseld.

- Het wijkplatform helpt mee het wijkplan te realiseren en stimuleert bewoners zich in te zetten bij activiteiten.

-Het wijkplatform spreekt betrokken professionele samenwerkingspartners aan op hun verantwoordelijkheid en kan vragen om rapportage over de voortgang.

- Het wijkplatform geeft bovendien gevraagd en ongevraagd advies over wijkaangelegenheden.

De leden kunnen een specifieke taak of aandachtsgebied hebben, bijvoorbeeld jeugd, groen, verkeer, ouderen of veiligheid.

Op uitnodiging worden de gemeente of instellingen in de wijk betrokken bij agenda-punten. Natuurlijk kunnen deze zichzelf ook melden als zij een onderwerp willen bespreken in het wijkplatform. Het wijkplatform brengt op die manier verschillende partijen regelmatig bij elkaar om samen de leefbaarheid van de wijk te bevorderen en gelijktijdig bewonersbetrokkenheid te bewaken.

De carrousel

Een wijkplan is geen star instrument, maar een bewegelijk geheel van activiteiten. Soms valt een activiteit af, omdat aan een wens is voldaan of een knelpunt is opge-

lost. Soms zullen op basis van de actualiteit nieuwe activiteiten worden toegevoegd. Het wijkplan blijft zo in beweging en wordt geen star papier document. De activiteitencarrousel heeft een doorlooptijd van 1 jaar. Het wijkplan bestrijkt een periode van 4 jaar.

Het wijkplatform heeft een belangrijke stimulerende rol in de doorlooptijd van de carrousel.

In de carrousel worden per jaar de volgende stappen ondernomen:

- De resultaten van het onderzoek worden vertaald in activiteiten.
- Per activiteit wordt bekeken of deze budgettair haalbaar is; dit een randvoorwaarde.
- Per activiteit wordt een trekker gezocht; zonder trekker(s) geen activiteit.
- Tijdens een wijkbijeenkomst krijgen bewoners uitleg en kunnen zij hun eigen TOP 10 aangeven met stickers.
- Gekozen activiteiten gaan in de uitvoering.
- Professionals committeren zich aan activiteiten als faciliteerder of ondersteuner.
- Het intuïtief tot uitvoering ligt altijd bij bewoners.
- Het wijkplatform checkt jaarlijks in de achterban of de activiteiten in de TOP 10 nog de juiste zijn.
- Zo nodig worden activiteiten vervangen door andere die beter aansluiten bij de wensen van de bewoners, of bij de thema's en de knelpunten in de wijk.
- Wederom wordt bekeken of de activiteit budgettair haalbaar is.
- Per activiteit wordt weer een trekker gezocht; zonder trekker(s) geen activiteit.
- Gekozen activiteiten gaan in de uitvoering of worden voortgezet.
- Vier keer per jaar komt een nieuwsbrief uit om de wijk blijvend te informeren over de stand van zaken rondom de activiteiten, maar ook rondom actuele wijkzaken waar organisaties in de wijk mee bezig zijn. De nieuwsbrief is altijd wervend en motiverend om mee te doen. Tussentijdse informatieverstrekking is noodzakelijk om mensen te binden aan de uitvoering van het wijkplan.

Informatieverstrekking stimuleert bovendien de onderlinge communicatie.

- Evaluatie vindt plaats in het wijkplatform en in overleg met samenwerkingspartners en de activiteitentrekkers.

Thema's

Om ambities om te kunnen zetten in een uitvoeringstraject is het raadzaam te kiezen voor thema's. Binnen die thema's worden bewoners geactiveerd en activiteiten ontwikkeld en uitgevoerd.

De onderzoeksresultaten kunnen worden vertaald in activiteiten en verdeeld over de thema's. Afhankelijk van het thema kunnen professionals gevraagd worden om zich in meer of mindere mate met het onderwerp bezig te houden.

Thema's kunnen bijvoorbeeld zijn: spelen, groen en verkeer, veiligheid en onderlinge contacten.

Door bewoners uit te nodigen zich in te zetten op straat- en buurtniveau of voor gerichte acties, wordt de vraag die hun gesteld wordt duidelijk. De moderne vrijwilliger zet zich kortdurend en specifiek in; hij wil niet meer langdurig aan een traject of vereniging gebonden zijn.

Keuze voor wijken

Het opbouwwerk is voorstander van het maken van een integraal prioriteringssysteem voor de stad. Hierin wordt de mate van ondersteuningsbehoefte en achterstand per wijk duidelijk. Door het maken van een prioriteringssysteem voor de wijken kan het opbouwwerk zich, waar nodig, gericht inzetten:

- proactief: als stimulator, trekker en verbinder.
- actief: als goede samenwerkingspartner in een integraal geheel.
- reactief: op afroep bij incidentele projecten of knelpunten.

Objectieve indicatoren voor dit prioriteringssysteem kunnen zijn:

- aantal bewoners per km²;
- bevolkingssamenstelling die afwijkt van het gemiddelde (veel ouderen, veel kinderen, veel allochtonen);
- mate van werkloosheid/arbeidsongeschiktheid;
- verhouding huur/koop.

Uit een leefbaarheidsonderzoek per wijk kunnen subjectieve factoren gehaald worden.

Het wijkbudget kan in de toekomst bepaald worden op basis van deze prioritering. Een dergelijk prioriteringssysteem zal ook een wijkagent of wijkbeheerder kunnen helpen met bepalen van zijn inzet per wijk.

Borging

Wij hopen met dit onderzoek een bijdrage te leveren aan de doorontwikkeling van de wijkaanpak en het inzichtelijk maken van de wensen van bewoners.

In 2011 zal het opbouwwerk in Harderwijk zich richten op de twee GS0III wijken Zeebuurt en Stadsdennen, conform afspraken met de gemeente Harderwijk.

Daarnaast is Welzijn Op Maat op de volgende manier wijk- en vraaggericht bezig: In Stadsweiden wordt het wijkplatform ondersteund, evenals het buurtteam in de Stromenwaard. Met de wijkvereniging, VVE's, huurderscommissies, winkeliersvereniging en basisscholen zijn goede contacten. Het kinderwerk en het interventiewerk van Welzijn Op Maat zijn vraaggericht aan het werk. Bovendien ondersteunt de kinderwerker ook de activiteiten in het Clusterhuis en begeleidt zij de BOSbox in de Stromenwaard.

In Drielanden worden voorzichtige initiatieven op basis van de onderzoeksgegevens genomen. Een eerste netwerkbijeenkomst heeft plaats gevonden in mei 2011. Het interventiewerk organiseerde in mei en juni 2011 een wekelijkse jongerenactiviteit in

het Wijkhuis. Signalen die specifiek voor wijkvereniging of Brede School waren, zijn aan hen doorgegeven en worden opgepakt.

In Wittenhagen/Tinnegieter is het opbouwwerk actief in buurtteams en onderhoudt contacten met bewonerscommissies. Welzijn Op Maat is actief op het Richard Krajicekveld en het kunstgrasveld aan de van Halllaan met een stimulerend buurtprogramma, voert kinderwerk uit in buurthuis de Tweeling en zet het interventiewerk in om preventief met tieners en jongeren in contact te komen. In Wittenhagen wordt momenteel een derde BOSbox gerealiseerd.

